

ZAPIS O POEZIJI

Sever u zagrebačkoj gostionici Tip-Top, na uglu Gundulićeve i Masarykove ulice, na godišnjicu smrti Tina Ujevića 12. studenog 1980. u sklopu programa "Sjećanje na Tina" (snimio M. Pavić; privatna arhiva obitelji Sever)

Postoji više definicija poezije,* kao ona Šimićeva, pa “put u nepoznato” Majakovskog itd. Za mene je u poeziji najvažniji ritam, taj strašni ritam koji je urođen svakom od nas, po kojem se razlikujemo. Ritam najjasnije odražava našu individualnost. Društvo, društvena sredina, učenje, korigiraju taj ritam, cijelo naše ponašanje i on kržlja u nama, gubi se... Treba sačuvati svoj izvorni ritam, ritam krvi i srca, misli, osjećaja, govora, geste, koračanja, svega. Ako izdamo tuđem ritmu, to više neće biti naš ritam, već tuđi. Upravo kod pjesnika taj tuđi ritam odmah, u početku ukida originalnost. Kako hodamo po ulici, kako govorimo, kad se ne prisiljavamo na ponašanje po nekim normama koje su nam nametnuli, nego kad se ponašamo onako kakvi mi zapravo jesmo, onda je to ono istinsko, pravo. Zatim jezik, naš jezik kojim govorimo, materinji, hrvatski jezik, sve ono što nas okružuje ima svoj ritam, ritam krvi i volje, ritam sunca, ritam vjetra, sve stvari s kojima dolazimo u dodir, koje nas inspiriraju u nekom su ritmu stvorene i mi taj ritam osjećamo.

Osim ritma za mene je u pjesničkom radu važno i tzv. viđenje svijeta. Pjesnik ga vidi drukčije od ljudi koji su se ukalupili i koji tuđim očima gledaju svijet oko sebe. Naučeni su da prepoznaju predmete, da kažu: ovo je drvo, ovo je kuća, cvijet, stvar. Za pjesnika je svijet drukčiji, jer on ima prema njemu jedan drukčiji odnos, on se može izjednačiti s drvetom, pokušati da gleda kao drvo, da osjeća i misli kao drvo. U tom

* Tekst je izgovoren na tribini “Kod Gorana u 22” na promociji zbirke *Diktator*, a otisnut je u časopisu “Pitanja” (II, br. 13–14, str. 1261–1262; Zagreb, 1970) pod naslovom *Uvodna riječ Josipa Severa* na papiru posebne boje.

viđenju svijeta glavni elementi su slika i metafore. Recimo, ja drvo osjećam i drvo mislim, ali sad je pitanje kako drvo osjeća i kako drvo misli nas – to su se mnogi stvarno i zapitali kad su sami sa sobom, ali nisu to i napisali.

Na trećem mjestu je misao. Misao pjesme mora organski proisteći iz pjesme same. Ako uzmete jednu misao pa na tu misao napišete jednu pjesmu sa zadatkom da je objasnite, ta misao više nije misao pjesme. Uopće ne inzistiram na misli, smatram da ona mora proizaći iz samog teksta. Ako se ne javi, i ne mora se javiti; ako se javlja, onda se javila, ali to nije bitno. Ne smije biti nikakvog nasilja, ishitrenosti. Naravno, ja ovdje ne govorim o improvizacijama. Stvaralački, pjesnički rad je mukotrpan posao. Kažem samo da one koji na osnovu neke misli pišu pjesme – one koji komentiraju neke slike – možemo nazvati stihotvornim komentatorima, a nikako pjesnicima.

Dakle, primaran je ritam, viđenje svijeta, jezik, zvučnost imenovanih predmeta, međuriječi koje su jako važne u sagledavanju pjesme.

Mi apsolutno moramo shvatiti da pjesniku nitko ne govori stihove u uho, da on do pjesama dolazi radom, da treba sakupljati građu, da je treba ispitivati i da u njegovu radu mora postojati neki red. U svakom slučaju, u pisanju mora doći do formiranja spontanog ritma pjesme, do ritma riječi, ritma rečenica. Tu također može doći do razbijanja starog i stvaranja novog ritma.

Smatram da se u poeziji može koristiti više jezičnih medija, prema tome u kojoj sredini živimo i kojim se jezikom bavimo. Moj je jezik u prvom redu hrvatski jezik, a zatim i ruski. Okušao sam se i u pisanju pjesama na ruskom – to su, naravno, eksperimenti. Može se govoriti i o izvjesnom univerzalnom pjesničkom jeziku, sjetimo se letrisa itd.

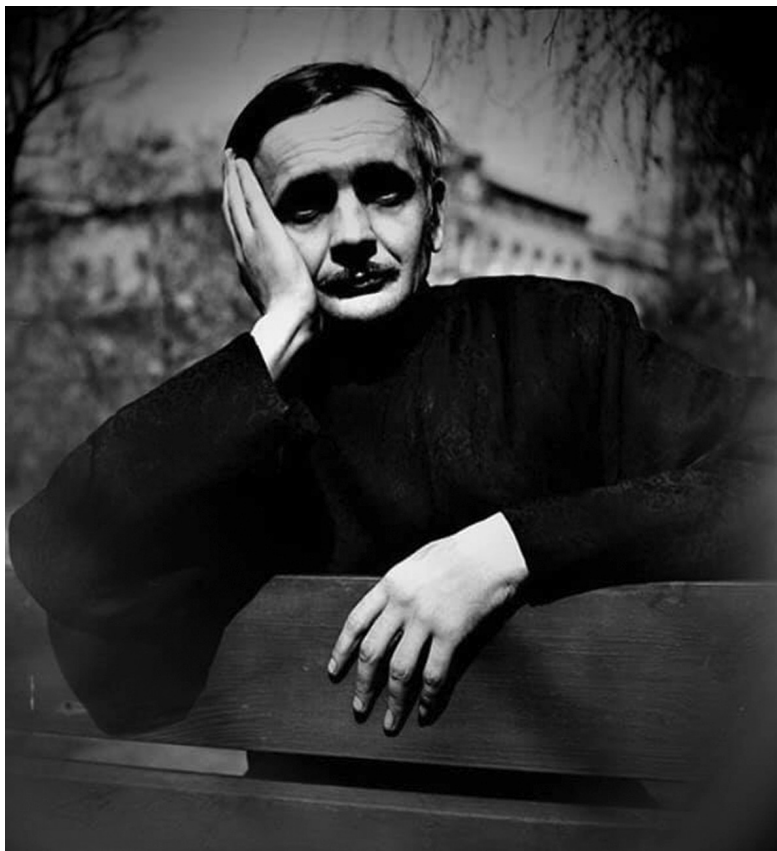
Pjesma mora imati privlačnost, izvjesnu dozu komunikativnosti prema najobičnijem čovjeku, prema laiku koji se ne razumije u poeziju. To se u prvom redu mora postići ritmom koji će ga prisiliti na nekoliko čitanja pjesme, pri čemu će otkriti i njena ostala bogatstva. Nekomunikativne pjesme za

mene su kamuflaža nemoći pjesnikove imaginacije. Pjesnik mora računati na široku publiku. Dakle, nikako komorna poezija, jer moramo nastojati da nas što više ljudi čita. Zato je važno da pjesnik sam recitira svoje stihove, a nikako glumac.

Pjesma ima svoje tijelo i svoju dušu. Tijelo pjesme je pjesnička forma, to je metar, jamb, trohej i sl., što ja nikad nisam naučio; o kojima često govore profesori, a zapravo ne osjećaju poeziju. Smatram da svaki čovjek, bio on radnik, seljak ili bilo što – ima u sebi jedan raspon, jednu skalu osjećaja koji mogu primati poeziju.

Ima ljudi koji znaju sve o poeziji, ali je nikada nisu osjetili. Ljudi predaju poeziju a da za nju uopće nemaju osjećaja. Isti je slučaj sa snobom na koncertu ili izložbi.

Pjesme se ne smiju čitati sjedeći, i zato ja uvijek recitiram stojeći.

*Josip Sever u crnome kineskom kimonu
(snimila Sanja Pilić; privatna arhiva obitelji Sever)*